

АГРАРНІ ІННОВАЦІЇ

№ 24

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 1553 від 09.05.2024 року. Ідентифікатор медіа R30-04609.

Журнал включений до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») зі спеціальностей 101 «Екологія», 201 «Агронімія», 202 «Захист і карантин рослин» відповідно до Наказу МОН України від 26.11.2020 № 1471 (додаток 3); зі спеціальностей 051 «Економіка», 203 «Садівництво, плодоовочівництво та виноградарство» відповідно до Наказу МОН України від 25.10.2023 № 1309 (додаток 4).

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН (протокол № 10 від 30 квітня 2024 року).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вожегова Раїса Анатоліївна – доктор сільськогосподарських наук, професор, академик Національної академії аграрних наук України, заслужений діяч науки і техніки України, директор, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Члени редакційної колегії:

Антощенкова Віталіна Володимирівна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри глобальної економіки, Державний біотехнологічний університет;

Афанасьєва Оксана Геннадіївна – кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії фітопатології, Інститут захисту рослин Національної академії аграрних наук України;

Барсукова Олена Анатоліївна – кандидат географічних наук, доцент, Одеський державний екологічний університет;

Бойченко Єліна Борисівна – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу геоінформаційних технологій, агроекологічних і економічних досліджень, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Височанська Марія Ярославівна – доктор економічних наук, старший дослідник, заступник директора з наукової роботи та інноваційного розвитку, Інститут агроекології і природокористування Національної академії аграрних наук України;

Вольвач Оксана Василівна – кандидат географічних наук, доцент, Одеський державний екологічний університет;

Грановська Людмила Миколаївна – доктор економічних наук, професор, завідувач відділу зрошуваного землеробства та декарбонізації агроєкосистем, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Гришова Інна Юріївна – доктор економічних наук, професор, помічник директора з міжнародної діяльності, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Гуторов Олександр Іванович – доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу геоінформаційних технологій, агроекологічних і економічних досліджень, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Домарацький Євгеній Олександрович – доктор сільськогосподарських наук, доцент, професор кафедри рослинництва та садово-паркового господарства, Миколаївський національний аграрний університет;

Єгорова Тетяна Михайлівна – доктор сільськогосподарських наук, головний науковий співробітник, доцент кафедри екології, Інститут садівництва Національної академії аграрних наук України;

Засць Сергій Олександрович – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу кліматично орієнтованих агротехнологій, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Ковальова Ірина Анатоліївна – доктор сільськогосподарських наук, директор, Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України;

Косенко Надія Павлівна – кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник, провідний науковий співробітник, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Лавриненко Юрій Олександрович – доктор сільськогосподарських наук, професор, академик Національної академії аграрних наук України, головний науковий співробітник відділу селекції сільськогосподарських культур, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Ломовських Людмила Олександрівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри глобальної економіки, Державний біотехнологічний університет;

Ма Сяньфей (Ma Xiangfei) – доктор філософії, професор, Ханчжоуський університет Діані (Hangzhou Dianzi University, Ханчжоу, Китай);

Петрзак Стефан (Pietrzak Stefan) – доктор наук, професор, завідувач відділу якості води, Технологічний та природничий інститут (Раши, Польща);

Пілярська Олена Олександрівна – кандидат сільськогосподарських наук, старший дослідник, завідувач відділу маркетингу та міжнародної діяльності, Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України;

Стригун Олександр Олексійович – доктор сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник, завідувач лабораторії ентомології та стійкості сільськогосподарських культур проти шкідників, Інститут захисту рослин Національної академії аграрних наук України;

Хандакар Рафік Іслам (Khandakar Rafiq Islam) – доктор наук, старший науковий співробітник, доцент, Державний університет Огайо, (Огайо, США);

Чугай Ангеліна Володимирівна – доктор технічних наук, професор, декан природоохоронного факультету, Одеський державний екологічний університет;

Шобаніна Олена Вячеславівна – доктор економічних наук, професор, декан факультету менеджменту, Миколаївський національний аграрний університет;

Яковенко Роман Володимирович – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри плодівництва і виноградарства, Уманський національний університет садівництва.

У журналі подаються результати наукових досліджень теоретичного та практичного характеру з питань аграрних наук і продовольства. Висвітлено елементи системи землеробства, обробітку ґрунту, удобрення, раціональне використання поливної води, особливості ґрунтово-тваринних процесів. Пріоритетно увагу приділено питанням кормовиробництва, вирощування зернових, картоплі та інших культур, створення нових сортів і гібридів, біотехнологій, економіки виробництва.

Науковий журнал «Аграрні інновації» розрахований на науковців, аспірантів, спеціалістів сільського господарства.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

Адреса редакційної колегії:

Видавничий дім «Гельветика»

м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1

Телефон: +38 (050) 836 07 12

e-mail: info@agrarian-innovations.ipzr.ky.ua

www.agrarian-innovations.ipzr.ky.ua

ЗМІСТ

МЕЛІОРАЦІЯ, ЗЕМЛЕРОБСТВО, РОСЛИННИЦТВО.....	7
Алексєєв О.О., Врадїй О.І., Кравцов Д.С. Екологічна оцінка діяльності підприємства з переробки вторинних відходів на докїлля.....	7
Базилєнко Є.О., Марченко Т.Ю. Біометричні показники інноваційних гібридів кукурудзи різних груп ФАО за різних строків сїви в умовах Північного Степу.....	15
Бердїн С.І., Мурач О.М., Колїсник О.М., Триус В.О. Врожайність сої в залежності від схем передпосївної обробки насіння різнодїяними біологічними препаратами.....	24
Васильковська К.В. Системний аналіз агророботів в сільськогосподарському виробництві.....	31
Вожегова Р.А., Шабля О.С., Книш В.І., Косенко Н.П., Кокойко В.В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку галузі баштанництва в Україні.....	37
Войтко А.В. Біометричні показники рослин пшениці м'якої ярої залежно від фону мінерального живлення та систем захисту.....	44
Гадзало Я.М., Вожегова Р.А., Лікар Я.О. Оптимізація технології вирощування сортів сої на поливних землях залежно від інюкуляції насіння та захисту рослин.....	53
Гончар М.В. Динаміка виробництва нуту в Україні та світі.....	60
Желдубовський М.С., Ярошук С.В., Дубовик І.І. Вплив строків сїви на формування показників структури врожаю пшениці озимої.....	67
Карачун В.Л. Вплив різних комерційних гібридів підщеп на біометричні показники рослин, врожайність і якість плодів гібриду помідора Мерпіс в зимових теплицях.....	73
Карашук Г.В., Казанок О.О. Продуктивність сортів картоплі весняного строку садіння залежно від регуляторів росту рослин в умовах зрошення Півдня України.....	82
Ковальов М.М., Васильковська К.В., Крижанівський В.Г. Вплив крапельного зрошення на засвоєння елементів живлення при вирощуванні <i>Fragaria ananassa</i>	88
Леус В.В., Муленок Я.О. Способи прорідження зав'язі інтенсивних насаджень яблуні сорту Ерлі Ред Ван (Ерован) в умовах Лівобережного Лісостепу України.....	96
Мащенко Ю.В., Соколовська І.М., Кулик Г.А. Біотехнологічний напрямок вирощування пшениці озимої залежно від сівозмінного фактору в умовах Степу України.....	101
Панцирева Г.В., Ковальчук В.М. Дослідження елементів технології вирощування сої на основі мобілізаційних агропідходів за природніх процесів ґрунтово-імобілізаційного характеру.....	107
Пашенко Н.О., Циліорик О.І., Лядська І.В. Продуктивність сучасних сортів винограду столового при вирощуванні у закритому ґрунті.....	113
Полунїна О.В., Чаплюцький А.М. Архітектоніка кореневої системи двопровідникових саджанців яблуні залежно від способу створення провідників і розміщення у ряду.....	118
Попова О.П., Кулик М.І. Вплив позакореневої обробки посївів на врожайність біомаси сорго цукрового.....	123
Рибак О.С., Пацева І.Г. Мїське огородинцтво на даху – екологічне подолання продовольньої кризи в урбанїзованому середовищі.....	135
Ткачук О.П., Бондарук Н.В. Поширення хвороб у посївах соняшнику залежно від удобрення.....	141
Фурманець О.А., Крайна М.А., Бортник І.М. Продуктивність гібридів соняшнику на дерново-підзолистих ґрунтах Західного Полїсся на прикладї селекції Рїооеег.....	146
Цицора Я.Г. Особливості формування кореневої системи та кореневої біомаси редьки опїйної залежно від агротехнологїчних параметрів конструювання її ценозу.....	151
Чигрин О.В., Воропай Ю.В., Шащук В.А. Урожайність різних гібридів соняшника залежно від норми висїву.....	160
СЕЛЕКЦІЯ, НАСІННИЦТВО.....	166
Буняк Н.М., Буняк О.І. Транспресїї біометричних ознак у гібридів F ₂ ячменю ярого голозерного.....	166

Кириленко В.В., Судденко Ю.М., Дубовик Н.С., Гуменюк О.В., Мурашко Л.А., Лось Р.М., Замліла Н.П., Сабадин В.Я. Вплив попередників і строків сівби на посівні якості насіння у північно-східній частині Лісостепу України.....	174
Косенко Н.П., Книш В.І., Шабля О.С., Кокойко В.В., Бондаренко К.О. Оцінка зразків дині за стійкістю до УФ-В опромінення при створенні нових стресотолерантних сортів для Півдня України.....	183
Лозінський М.В., Філіцька О.О., Устинова Г.Л., Зінченко С.В., Самойлик М.О. Трансгресивна мінливість кількості зерен головного колоса у популяцій F_2 і F_3 пшениці м'якої озимої.....	189
Лядська І.В., Циліорик О.І., Пащенко Н.О. Реалізація генетично обумовленої продуктивності суниці в умовах закритого ґрунту.....	196
Окселенко О.М., Назаренко М.М. Цитогенетична мінливість у сучасних сортів пшениці озимої.....	201
Рисін А.Л., Демидов О.А., Вологдіна Г.Б., Гуменюк О.В., Пикало С.В. Трансгресивна мінливість в популяціях F_2 , F_3 пшениці м'якої озимої за ознаками продуктивності в умовах Лісостепу України	206
Тищенко А.В., Степанов С.С., Тищенко О.Д., Коновалова В.М., Очкала О.С. Аналіз гібридів соняшника середньостиглої групи за різних умов зволоження на Півдні України.	214
Хорошун І.В., Назаренко М.М. Врожайність та якість зерна нових сортів пшениці озимої в умовах Півночі Степу.....	227
СТОРІНКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО.....	232
Герасимчук Л.О., Пацева І.Г., Валерко Р.А. Гуманітарне розмінування України.....	232
НАШІ ЮВІЛЯРИ.....	239
60 років з дня народження Грабовецької Ольги Анатоліївни.....	239

CONTENTS

MELIORATION, ARABLE FARMING, HORTICULTURE	7
Alleksieiev O.O., Vradil O.I., Kravtsov D.S. Environmental assessment of the activities of secondary waste processing enterprises.....	7
Bazilenko E.O., Marchenko T.Yu. Biometric indicators of innovative corn hybrids of different FAO groups at different sowing times in the conditions of the Northern Steppe.....	15
Berdin S.I., Murach O.M., Kolisnyk O.M., Tryus V.O. Soybean yield depending on the schemes of pre-sowing treatment of seeds with different-acting biological preparations.....	24
Vasytkovska K.V. System analysis of agricultural robots in agricultural production.....	31
Vozhehova R.A., Shablia O.S., Knysh V.I., Kosenko N.P., Kokoiko V.V. The current state, problems and prospects for the development of the melon industry in Ukraine.....	37
Voytko A.V. Biometric parameters of spring wheat plants depending on the background of mineral nutrition and defense systems.....	44
Hadzalo Ya.M., Vozhehova R.A., Likar Ya.O. Optimization of soybean cultivation technology on irrigated lands depending on seed inoculation and plant protection.....	53
Honchar M.V. Dynamics of production chickpeas in Ukraine and world.....	60
Zheldubovskiy M.S., Yaroshchuk S.V., Dubovyk I.I. The influence of sowing dates on the formation of indicators of the structure of the winter wheat harvest.....	67
Karachun V.L. Influence of different commercial hybrid rootstocks on biometric indicators and fruit yield and quality of hybrid Merlis tomato in winter greenhouses.....	73
Karashchuk G.V., Kazanok O.O. The productivity of potato varieties planted in spring depending on plant growth regulators under irrigation conditions in Southern Ukraine.....	82
Kovalov M.M., Vasytkovska K.V., Kryzhanivskiy V.G. The effect of drip irrigation on the assumption of nutrient elements in the cultivation of <i>Fragaria ananassa</i>	88
Leus V.V., Mulenok Ya.O. Ways of thinning the ovary of intensive plantings of apple trees of the Early Red One (Erovan) variety in the conditions of the Left-Bank Forest-Steppe of Ukraine.....	96
Mashchenko Yu.V., Sokolovska I.M., Kulyk G.A. Biotechnological direction of winter wheat cultivation depending on the crop rotation factor in the conditions of the Steppe of Ukraine.....	101
Pantsyreva H.V., Kovalchuk V.M. Study of the elements of soybean cultivation technology based on mobilization agro-approaches under natural soil-immobilization processes.....	107
Paschenko N.O., Tsyliuryk O.I., Liadska I.V. Modern table grapes varieties productivity under cultivation in closed soilless system.....	113
Polunina O.V., Chaploutskiy A.M. Architectonics of a root system of young bi-axis apple trees depending on the formation of axes and their placement in the row.....	118
Popova O.P., Kulyk M.I. The effect of foliar treatment of crops on the yield of sugar sorghum biomass.....	123
Rybak O.S., Patseva I.G. Urban gardening on the roof is an ecological solution to the food crisis in an urbanized environment.....	135
Tkachuk O.P., Bondaruk N.V. Spread of diseases in sunflower crops depending on fertilizer.....	141
Furmanets O.A., Kralna M.A., Bortnyk I.M. Productivity of sunflower hybrids on sod-podzolic soils of Western Polissia on the example of Pioneer selection.....	146
Tsytsyura Ya.G. Features of formation of the root system and root biomass of oil radish depending on agrotechnological parameters of its cenosis design.....	151
Chygryn O.V., Voropal Yu.V., Shashchuk V.A. Yield of different sunflower hybrids depending on seeding rate.....	160
BREEDING, SEED PRODUCTION	166
Bunyak N.M., Bunyak O.I. Transgressions of biometric traits in hullless spring barley F ₂ hybrids.....	166
Kyrylenko V.V., Suddenko Yu.M., Dubovyk N.S., Humeniuk O.V., Murashko L.A., Los R.M., Zamilla N.P., Sabadyn V.Ia. The influence of predecessors and sowing dates on the sowing qualities of seeds in the northeastern part of the Forest-Steppe of Ukraine.....	174

Kosenko N.P., Knych V.I., Shabla O.S., Kokoiko V.V., Bondarenko K.O. Evaluation of melon samples for resistance to UV-B radiation in the selection of new stress-tolerant varieties for the South of Ukraine.....	183
Lozinskiy M.V., Filitska O.O., Ustynova H.L., Zinchenko S.V., Samoilik M.O. Transgressive variability of the number of grains of the main spike in F_2 and F_3 populations of soft winter wheat.....	189
Liadska I.V., Tsyliuryk O.I., Paschenko N.O. Realization of genetically determined strawberry productivity under conditions of closed soilless system.....	196
Okselenko O.M., Nazarenko M.M. Cytogenetic variability among modern winter wheat varieties.....	201
Rissine A.L., Demydov O.A., Volohdina H.B., Humeniuk O.V., Pykalo S.V. Transgressive variability in F_2 , F_3 populations of winter bread wheat for productivity traits in the conditions of the Forest Steppe of Ukraine.....	206
Tyshchenko A.V., Stepanov S.S., Tyshchenko O.D., Konovalova V.M., Ochkala O.S. Analysis of sunflower hybrids of the mid-ripening group under different moisture conditions in the South of Ukraine.....	214
Khoroshun I.V., Nazarenko M.M. Yield and grain quality of new winter wheat varieties under the conditions of the Northern Steppe.....	227
PAGE OF A YOUNG SCIENTIST.....	232
Herasymchuk L.O., Patseva I.H., Valerko R.A. Humanitarian demining of Ukraine.....	232
OUR ANNIVERSARY CELEBRANTS.....	239
60 years since the birth of Hrabovetska Olha Anatoliivna.....	239

УДК 631.3:635.657-021.272(477.4-292.485)
DOI <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2024.24.8>

ДИНАМІКА ВИРОБНИЦТВА НУТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

ГОНЧАР М.В. – аспірант
orcid.org/0000-0003-2294-4646
Вінницький національний аграрний університет

Постановка проблеми. З усіх ресурсів забезпечення нашого суспільства продукти харчування займають найголовніше місце серед усіх. Україна знаходиться на провідних місцях серед виробників та експортерів сільськогосподарських продуктів у світі навіть в умовах війни, нестачі кадрів та часткової технологічної відсталості серед інших гравців на ринку у даній галузі. Але подальший розвиток аграрного сектору та виробництва, ставить цілі та задачі для держави, що обумовлюють розробку та впровадження сучасної та продуманої стратегії виробництва та збуту аграрної продукції. Саме це може гарантувати стабільність та впевненість у агропромисловому комплексі, що є гарантом продовольчої безпеки країни та світу [1].

На сьогоднішній день із нагальних потреб аграрної галузі є забезпечення населення білковими продуктами рослинного походження, у тому числі зерна зернобобових культур, а саме нуту, як невичерпного джерела білків в умовах війни і швидкої зміни клімату.

На просторах вітчизняного ринку вже багато років, вирощування нуту виходить на лідируючі позиції серед зернобобових культур та створює пряму конкуренцію сої. Також нут набуває важливого стратегічного значення в питанні забезпечення продовольчої та економічної безпеки країни [2]. Головними передумовами, що зумовлюють зміну у структурі харчування населення різних країн, а в особливості розвинених, пов'язані з відмовою вживання тваринних жирів і білків та переходу на рослинні, а також глобальної зміни клімату та стрімкого збільшення населення в країнах Азії та Близького Сходу [3]. У сукупності це призвело до зростання глобального попиту на нут та зміну орієнтури багатьох країн на вирощування нуту, серед яких і є наша країна.

Інтенсифікація виробництва зерна у тому числі кормового має набути одного із стратегічних напрямів пришвидшеного росту та розвитку всього агропромислового виробництва України на період до 2030 року [4]. Саме для цього необхідно зосередити увагу на створенні високопродуктивних сортів з врахуванням ключових факторів, що беруться до уваги під час вирощування, а саме: зона стабільного виробництва, оптимізація структури посівних площ, розробка та впровадження наукоємних інноваційних технологій їх вирощування, що будуть базуватися на основі ефективного використання біотичних та абіотичних факторів життя, які в свою чергу сприятимуть максимальному синтезу білка та органічної речовини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями світового виробництва нуту, його важливого значення для світового продовольства та ролі України в цьому, присвятили роки своїх досліджень

вітчизняні вчені та молоді науковці, а саме: Мазур В.А., Панцирева Г.В., Мордванюк М.О., Дідур І.М., Бахмат М.І., Петриченко В.Ф. [5]. Кожен із них вніс свій вклад у вирішення поставлених завдань різнотипного характеру. Проте з кожним роком є необхідність у перегляді та внесенні нових результатів і пропозицій з урахуванням нових світових, національних інтересів та тенденцій.

Метою нашого дослідження є: розгляд та аналіз стану світового та вітчизняного виробництва нуту на основі статистичних даних де визначимо світових лідерів і місце України у виробництві, а також розглянемо перспективи збільшення виробництва нуту в Україні.

На даний момент ці актуальні та важливі завдання, розв'язання яких слугуватиме значним вкладом у вирішення проблем рослинного білка, формування власних білкових і зернових ресурсів, підвищення урожайності, родючості ґрунту та зміцнення економіки України.

Матеріали та методи дослідження. При аналізі і узагальненні результатів досліджень, використовували методи математичної статистики, зокрема кореляційного аналізу, для майбутнього прогнозування врожаю [6]. При обрахунку середньої урожайності за вихідні дані брали масу зібраного врожаю та загальну площу вирощування. Дані дослідження проводилися згідно методики наукових досліджень в агрономії. При написанні автор посилався та використовував матеріали власних досліджень, дані із реєстру статистичних матеріалів та довідкові дані науково-практичних видань.

Результати та їх обговорення. У землеробстві нут відомий для людської цивілізації ще з сьомого тисячоліття до нашої ери. Нут як і кукурудза, рис, пшениця та просо належить до найбільш древніх культур. Першочерговий осередки вирощування були зафіксовані на Близькому Сході [7]. У бронзовому столітті нут з'являється у Греції і Римі, а вже починаючи з XVII століття нут становиться відомим у всьому світі, а в Україні вирощування розпочинається на початку 70-х років XVIII ст.

На новітньому етапі розвитку сільського господарства та агрокомплексу України нут як цінна білкова культура, котра має високу харчову цінність з високим вмістом мікро- та макроелементів [8]. У ньому поєднана концентрація найкращих та найцінніших властивостей усього рослинного світу. Нут характеризується високою адаптацією до умов вирощування у різних регіонах, збалансованістю білка за амінокислотним складом, різноманітним складом вітамінів та харчовою цінністю. Завдяки сукупності цих характеристик нут набуває все більшої цінності для людства у майбутній перспективі.

Окрім того, культивування нуту в сівозміні дає змогу швидко підвищувати культуру землеробства,

попільшувати родючість ґрунту, збільшувати обсяги доступних поживних речовин для культурних рослин та одержувати екологічно чисту продукцію для наступних культур [9].

Відштовхуючись від потреб людства, погодних умов, кон'юнктури ринку, динаміка обсягів виробництва куль-

тури та посівних площі мають свої закономірності [10]. За даними World Population Review на рис. 1 у 2021 році, площа вирощування склапає 12 млн. га., де беззаперечним лідером є Індія де посівні площі складають близько 8 млн. га. Також у 5 лідерів входять: Австралія, Турція, М'янма та Ефіопія [11].

КРАЇНИ-ЛІДЕРИ ЗА ПЛОЩЕЮ ПОСІВІВ НУТУ У СВІТІ

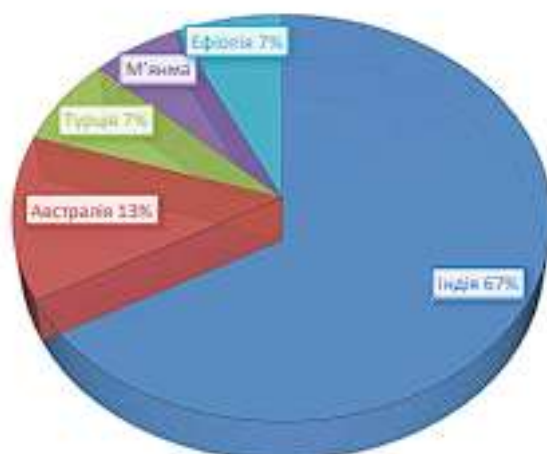

Рис. 1. Країни-лідери за площею посівів нуту у світі

Опираючись на дані Рис. 1, закономірно, що з урожайністю схожа ситуація. У табл. 1 за 2021 році світовим лідером з урожайності є Індія. Згідно зі статистичних даних World Population Review показує, що станом на 2021 рік Індія виростила 11,910,000 мільйонів тонн [12]. Близькими до Індії є Австралія 876,468 тис. тонн. Трете

та четверте місце з близьким розривом ділить Ефіопія 478,212 тис. тонн та Турція 475 тис. тонн [13]. І замикає рейтинг найбільших виробників нуту у світі М'янма з результатом 467,341 тис. тонн. До десятки ТОП країн-виробників нуту у світі входять: Росія, Пакистан, Мексика, Іран, США [13].

Таблиця 1

Країни-лідери за вирощуванням нуту 2021 р.

Місце	Країна	Виробництво, тонн
1	Індія	11,910,000
2	Австралія	876,468
3	Турція	478,212
4	Ефіопія	475,000
5	М'янма	467,341
6	Росія	316,840
7	Пакистан	233,934
8	Мексика	171,968
9	Іран	168,143
10	США	129,770

Нажаль у зв'язку з війною та важкою ситуацією в країні де серед бобових та зернобобових культур найбільше постраждало вирощування нуту. На сьогоднішній день у наявності знаходиться близько 10 тис. га. під посівами нуту. Приблизно таку саму площу у своєму розпорядженні мають такі країни як: Швеція, Перу, Зімбабве, Армения та Північна Македонія [14].

Валовий збір урожаю нуту у період 2020–2023 рр. в Україні та рейтинговий розподіл по областях показано на Рис. 2.

На Рис. 2. Можна побачити, що вирощування нуту у 2020 році, що був складний у зв'язку з появою COVID-19 для всього світу, а також для України, наша держава отримала найвищий урожай за останні декілька років.

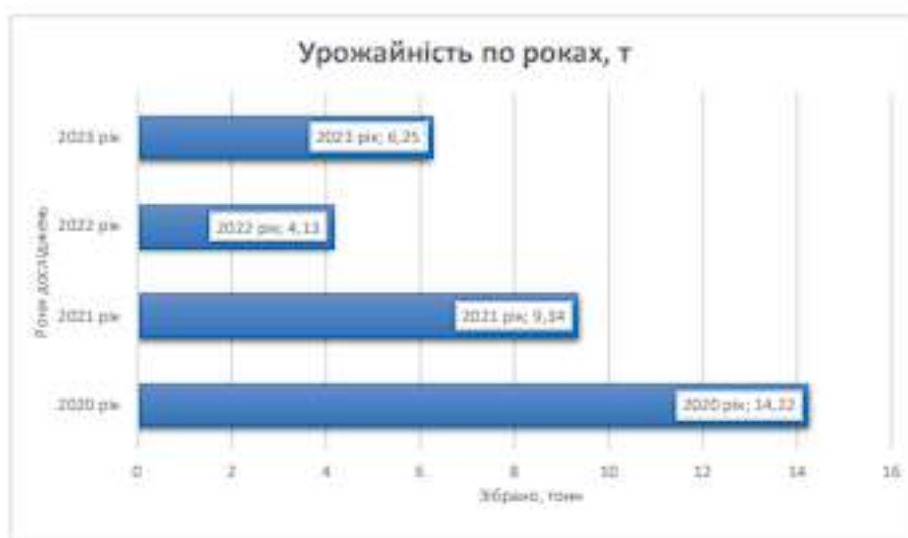

Рис. 2. Валовий збір урожаю нуту в Україні за 2020–2023 рр. (станом на 05.05.2023 р.)

Також варто відмінити негативну ситуацію, що склалась у 2022 році під час повномасштабного вторгнення російської федерації наша країна збирила рекордно низький за всю історію врожай за рахунок скорочення значних площ посівів на півдні України де знаходилось найбільше посівних площ нуту. Також варто зазначити, що після шокуючого 2022 року, Україна змогла реабілітуватися і збільшити врожай навіть в умовах зменшення площ вирощування.

На сьогоднішній день спостерігається тенденція, щодо збільшення ролі та місця зернобобових в агропромисловому комплексі України. Це зумовлено не лише порівняно дешевим джерелом білка для харчування населення і балансування кормів для раціону сільськогосподарських тварин та птиці. Особливо останнім часом на перше місце виходить їхня роль як важливих поліпшувачів ґрунту. Позитивна роль вирощування нуту полягає в тому, що культура здатна фіксувати від 80–150 кг/га азоту, що еквівалентно 150–300 кг аміачної селітри близько 20 тонн органічних добрив. Водночас нут використовує близько 70–80 кг азоту, а все решта залишається для використання наступним культурам у сівозміні. Азот, що накопичується у ґрунті завдяки бульбонковим бактеріям роду *Rhizobium* на відміну від азоту, що міститься у мінеральних добривах не забруднює навколишнє середовище та легко засвоюється іншими рослинами. Тому вирощування нуту дозволить різко знизити затрати на покупку мінеральних добрив, що стають дедалі дорожчими.

Умови сьогодення можуть диктувати різні правила гри. У ситуації де вторгнення російської федерації завдало колосальних збитків АПК та логістиці нут не втрачає своєї ціни впродовж останніх декількох років. За рахунок того, що нут виглядає як максимально перспективна культура у майбутньому, вартість її залишається на стабільно високому рівні та може надалі зрости з огляду на певну волатильність у світі.

Згідно Табл. 2 цінова політика відносно нуту на протязі 3 років коливалась незначною мірою, близько 65–100 доларів за тону. Одні із провідних платформ, що аналізують ринок аграрної продукції «Агроексперт Трейд» та Тгірої, станом на сьогоднішній день визначають, що ціна нуту є одна із найбільших серед усіх груп сільськогосподарських культур. Це пов'язано із значною кількістю збитків, що принесла війна, найбільшим скороченням посівних площ серед зернобобових, але в більшій мірі це пов'язано зі зростанням вартості долару та інфляції гривні, що в свою чергу призводило до підвищення вартості вирощування.

Проте дефіцит бобів, сучасні тенденції екологізації та норми, що встановлюють для тваринництва створюють високий потенціал привабливості та додаткового зацікавлення сільськогосподарських виробників у збільшенні посівних площ під нутом.

Ринок нуту – це досить складна ланка ринку продовольства із сукупністю економічних відносин між об'єктами господарювання, за допомогою яких здійс-

Таблиця 2

Вартість нуту у порівнянні з «популярними» культурами за 2021–2023 рр., тис. грн.

Культури	2021	2022	2023
Соняшник	12 000	17 000	16 500
Кукурудза	7 600	5 400	7 200
Соя	15 500	18 000	19 000
Пшениця	8000	6000	7000
Нут	26 000	28 000	32 000

нюється купівля-продаж нуту та продуктів його переробки відповідно до механізмів та законів ринкової економіки.

Загалом, спостерігається, що нут набуває популярності кожного року, паралельно з цим з'являються та розвиваються нові ринки збуту.

На основі Рис. 3 можна спостерігати, що влєвненим експортером нуту на ринок впродовж останніх шести років є Австралія. Нажаль починаючи з 2018 року експорт сильно впав, після того, як Індія ввела тарифи на обмеження імпорту. Це був важкий удар для австралійського сектору, що вкотре підкреслює необхідність у диверсифі-

Global Chickpea Exports Continue to Rebound

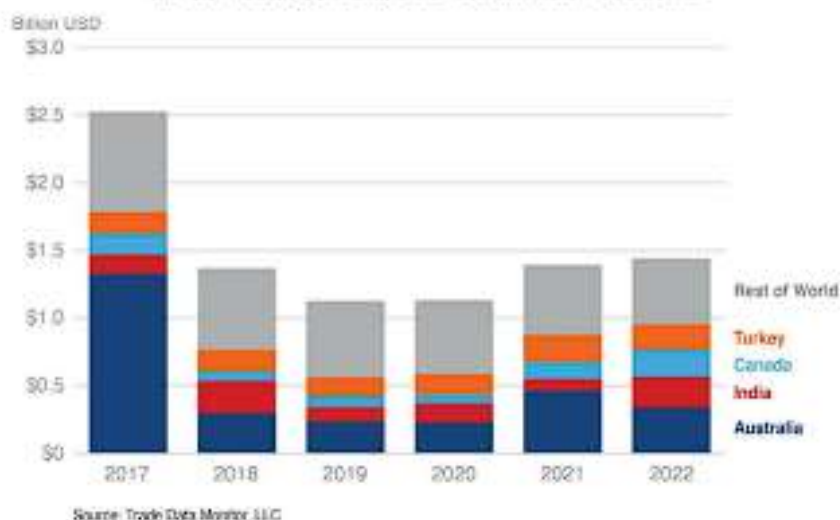

Рис. 3. Світовий експорт нуту за 2017–2022 рр.

кації ринків. Починаючи з 2021 року Австралія поступово почала оговтуватися після стресу і влєвненими кроками повертатися на позиції 2017 року [15].

Імпорт Індії коливався з року в рік. Особливого впливу ринок зазнав у період з 2019 по 2021 рік, де Індія та США запроваджували санкції один проти одного, куди також входила заборона на експорт нуту до США, де за даний період Індія втратила близько 6.4 мільйона доларів. Проте експорт Індії має тенденцію до росту і у 2022 році збільшився вдвоє та склав 226 млн. доларів США, при цьому паралельно збільшився експорт до Об'єднаних Арабських Еміратів та Ірану [15].

Трійку лідерів замикає Турція, де дохід від експорту нуту склав 187 млн. доларів США у 2022 році. При цьому, також варто зазначити, що на долю Турції приходилось 9% світового імпорту на суму 109 мільйонів доларів [15].

Проаналізувавши усі дані та інші показники, що можуть впливати на цільовий результат – врожайність, можна зазначити, що підбір сорту є одним із найважливіших чинників при вирощуванні нуту. Дольова частка сорту у формуванні врожаю становить 30–35%. У багатьох наукових джерелах автори також наголошують, що близько половини майбутнього врожаю залежить від вибору сорту нуту. Тому поява нових високопродуктивних сортів нуту дозволить не лише розширити ареал вирощування культури, а й отримувати високі врожаї.

Висновки і перспективи. Нут – унікальна продовольча, кормова, технічна культура, що є однією з голов-

них стратегічних культур землеробства в багатьох країнах світу. За останнє століття його площі збільшилися з 5–6 млн. га до 13 млн. га, урожайність з 15 ц/га до 25 ц/га, а в деяких випадках навіть і 30 ц/га. Нут вирощують у 60 країнах світу. У світові ресурси білка рослинного походження, з нуту надходить близько 30 млн. т. Добре розвинені посіви мають здатність фіксувати від 150–180 кг/га азоту з повітря. Це дає змогу на 70% забезпечити свою потребу у азоті та значну його частину залишити у ґрунті, завдяки чому нут являється одним із найкращих попередників у сівозміні.

За останні 50 років у зв'язку з кардинальними змінами у підході до вирощування сільськогосподарської продукції з'явилась змога вирощувати нут і у інших країнах. Завдяки цьому географія вирощування збільшилась до 75 країн, що призвело до логічного збільшення посівних площ під даною культурою. У багатьох країнах нут займає від 15 до 40% ріплі, а подекуди і більше.

Основними виробниками нуту серед країн є:

- Індія – 11,9 млн. т.
- Австралія – 876,4 тис. т.
- Турція – 478,2 тис. т.
- Ефіопія – 475 тис. т.
- М'янма 467,3 тис. т.

За результатами 2023 року, Україна увійшла до топ 100 країн-виробників нуту у світі з показником валового збору в 6.25 тис. т.

Унікальні властивості зерна зернобобових розкривають широкий діапазон можливостей у вирішенні різнома-

нітних питань з отриманням рослинного білка, що дасть змогу використовувати його у багатьох напрямках переробної галузі: різновиди продуктів для повсякденного, дієтичного та функціонального харчування, а також для виробництва різноманітних кормів та харчових добавок для тварин. На сучасній стадії глобалізації світової економіки та ринкових відносин, виробництво зернобобових потребує більш гнучкішого підходу до міжнародної конкурентної боротьби, забезпечивши вирішення проблем продовольчої та екологічної безпеки, оскільки зернобобові культури мають важливе значення в зерновому та кормовому виробництві України.

Тому сучасний розвиток кожного підприємства, галузі будь-якої країни, а особливо України в умовах війни, неможливий без запровадження та використання інновацій та техніко-технологічних рішень, оскільки рівень їх активізації та впровадження визначить стратегію майбутньої конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Підсумовуючи вищевикладене, можна визнати, що нут є і набирає ще більш стратегічного впливу та популярності для різних галузей сільського господарства та харчової промисловості усього світу. Саме тому вирішальними чинниками у майбутньому виступатимуть інновації та наукоємні сучасні технології. Вони вже впроваджуються в Україні та передбачають поліпшення технологій вирощування нуту на основі досягнень систем точного землеробства, генної інженерії та біотехнології.

Загалом, комплексний підхід, чітка модель ведення сільського господарства надає змогу впроваджувати комплекс інноваційних рішень на різних стадіях виробництва цієї культури для збільшення ефективності її виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Петриченко В.Ф., Корнійчук О.В. Стратегія розвитку кормовиробництва в Україні. *Корми і кормовиробництво*. Вінниця, 2012. Вип. 73. С. 3-10.
2. Мазур В.А., Панцирева Г.В., Затолочний О.В. Порівняльна характеристика сортів нуту за комплексом господарсько-цінних ознак в умовах правобережного Лісостепу України. *Сільське господарство та лісівництво*. 2021. № 1 (20). С. 5-15. DOI: 10.37128/2707-5826-2021-1-1
3. Мазур В.А., Дідур І.М., Панцирева Г.В., Мордванюк М.О. Економічна ефективність технологічних прийомів вирощування нуту. *Сільське господарство та лісівництво*. 2021. № 2 (21). С. 24-33. DOI: 10.37128/2707-5826-2021-2-2
4. Мазур В.А., Панцирева Г.В., Мордванюк М.О., Затолочний О.В. Вплив технологічних прийомів вирощування на польову схожість та виживаність нуту в умовах правобережного Лісостепу України. *Сільське господарство та лісівництво*. 2021. № 3 (22). С. 5-13. DOI: 10.37128/2707-5826-2021-3-1
5. Мазур В.А., Дідур І.М., Панцирева Г.В., Мордванюк М.О. Симбіотична діяльність рослин нуту залежно від технологічних прийомів вирощування. *Корми і кормовиробництво*. 2021. Вип. 92. С. 62-71. DOI: 10.31073/kormovyrobnystvo202192-06
6. Мазур В.А., Дідур І.М., Панцирева Г.В., Мордванюк М.О. Енергетична ефективність технологічних прийомів

вирощування нуту в умовах зміни клімату. *Сільське господарство та лісівництво*. 2022. № 2 (25). С. 5-13. DOI: 10.37128/2707-5826-2022-2-1

7. Mazur V., Pansyreva H., Honchar M. Research assessment of the quality a legumes by economic and value indicators. *Сільське господарство та лісівництво*. 2023. № 1 (28). С. 5-16. DOI: 10.37128/2707-5826-2023-1-1
8. Панцирева Г.В. Вплив технологічних прийомів вирощування на зернову продуктивність зернобобових культур в умовах правобережного Лісостепу України. *Наукові доповіді НУБІП України*. 2020. Вип. № 5 (87). С. 1-9.
9. Мазур В.А., Дідур І.М., Панцирева Г.В. Обґрунтування адаптивної сортової технології вирощування зернобобових культур в правобережному Лісостепу України. *Збірник наукових праць ВНАУ. «Сільське господарство та лісівництво»*. 2020. №18. С. 5-17.
10. Бабич А.О. Проблеми білка і вирощування зернобобових на корм. 3-є вид., переробл. і допов. Київ, 1993. 429 с.
11. Світ насіння: Нут: витривала бобова рослина, що демонструє успіх. URL: <https://www.seedworld.com/europe/2023/10/11/chickpeas-resilient-legume-that-is-sowing-success/> (дата звернення: 08.05.2024).
12. Глобальний ландшафтний форум: що таке органічне землеробство?. URL: https://www.globallandscapesforum.org/video/what-is-organic-agriculture/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjwouexBhAuEiwAtW_Zx-pBVF0GMkDmPlzr3dRrK3HDYDuDyFs3bn1yVxmemp5NpRpw0TWhoCShkQAvD_BwE (дата звернення: 08.05.2024).
13. Національний комітет Нідерландів: світові Top-7 лідерів вирощування нуту. URL: https://www.iucn.nl/app/uploads/2022/10/Factsheet-Chickpeas_IUCN-NL-2022_Guide-for-value-chain-management-in-the-protein-transition.pdf (дата звернення: 08.05.2024).
14. Огляд світового населення: країни-виробники нуту у 2024 році. URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/chickpea-production-by-country> (дата звернення: 08.05.2024).
15. Офіційний сайт департаменту сільського господарства Сполучених Штатів Америки. URL: <https://fas.usda.gov/data/spotlight-global-chickpea-exports-rise> (дата звернення: 08.05.2024).
16. Садівництво: нут, зростаюче джерело їжі у світі та Африці. URL: <https://www.horticulture.org.za/chickpeas-a-growing-food-source-in-the-world-and-africa/> (дата звернення: 08.05.2024).

REFERENCES:

1. Petrychenko V.F., Korniichuk O.V. (2012). Stratehiia rozvytku kormovyrobnystva v Ukraini. *Kormy i kormovyrobnystvo: vypusk 73* [The strategy of development of feed production in Ukraine. Feed and feed production: issue 73]. Vinnytsia, [in Ukrainian].
2. Mazur V.A., Pansyreva H.V., Zatolochnyi O.V. (2021). Porivniialna kharakterystyka sortiv nutu za kompleksom hospodarsko-tsinnnykh oznak v umovakh pravoberezhnoho Lisostepu Ukrainy. *Silske hospodarstvo ta listvnystvo: zhurnal № 1 (20)* [Comparative characteristics of chickpea varieties by the complex of economic and valuable features in the conditions of the right-bank

- Forest-Steppe of Ukraine Agriculture and forestry: a journal, Vol. 20, № 1]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
- Mazur V.A., Didur I.M., Patsyryeva H.V., Mordvaniuk M.O. (2021). Ekonomichna efektyvnist tekhnolohichnykh pryiomiv vyroshchuvannya nutu. Silske hospodarstvo ta lisivnytstvo: zhurnal №2 (21) [The Economic efficiency of technological methods of growing chickpeas. Agriculture and forestry: a journal, Vol. 21, № 2]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
 - Mazur V.A., Patsyryeva H.V., Mordvaniuk M.O., Zolotochnyi O.V. (2021). Vplyv tekhnolohichnykh pryiomiv vyroshchuvannya na polovu skhozhist ta vyzhyvanist nutu v umovakh pravoberezhnoho Lisostepu Ukrainy. Silske hospodarstvo ta lisivnytstvo: zhurnal № 3 (21) [Influence of technological methods of cultivation on field germination and survival of chickpeas in the conditions of the right-bank Forest-steppe of Ukraine. Agriculture and forestry: a journal, Vol. 21, № 3]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
 - Mazur V.A., Didur I.M., Patsyryeva H.V., Mordvaniuk M.O. (2021). Symbiotychna dialnist roslin nutu zalezno vid tekhnolohichnykh pryiomiv vyroshchuvannya. Kormy i kormovyrobnytstvo: vypusk 92 [Symbiotic activity of chickpea plants depending by the technological methods of cultivation. Feed and feed production: issue 92]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
 - Mazur V.A., Didur I.M., Patsyryeva H.V., Mordvaniuk M.O. (2022). Enerhetychna efektyvnist tekhnolohichnykh pryiomiv vyroshchuvannya nutu v umovakh zminy klimatu. Silske hospodarstvo ta lisivnytstvo: zhurnal № 2 (25) [Energy efficiency of a technological techniques of growing chickpeas in climate change. Agriculture and forestry: a journal, Vol. 25, № 3]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
 - Mazur V., Patsyryeva H., Honchar M. (2023). Otsinka yakosti zerna zernobobovykh kultur za hospodarsko-tsinnyimi pokaznykamy. Silske hospodarstvo ta lisivnytstvo: zhurnal №1 (28) [Research assessment of the quality a legumes by economic and value indicators. Agriculture and forestry: a journal, Vol. 28, № 1]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
 - Patsyryeva H.V. (2020) Vplyv tekhnolohichnykh pryiomiv vyroshchuvannya na zernovu produktyvnist zernobobovykh kultur v umovakh pravoberezhnoho Lisostepu Ukrainy. Naukovi dopovidi NUBIP Ukrainy: zhurnal [Influence of technological methods of cultivation on grain productivity of leguminous crops in the conditions of the right-bank Forest-Steppe of Ukraine. Scientific reports of NUBIP of Ukraine: a journal, № 5, Vol 87]. Kyiv. [in Ukrainian].
 - Mazur V.A., Didur I.M., Patsyryeva H.V. (2020). Obgruntuvannya adaptyvnoi sortovoi tekhnolohii vyroshchuvannya zernobobovykh kultur v pravoberezhnomu Lisostepu Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Silske hospodarstvo ta lisivnytstvo: zhurnal [Justification of adaptive varietal technology for growing leguminous crops in the right-bank Forest-steppe of Ukraine. Collection of scientific works of VNAU. Agriculture and forestry: a journal, № 18]. Vinnytsia. [in Ukrainian].
 - Babych A.O. (1993). Problemy bilka i vyroshchuvannya zernobobovykh na korm. 3-ye vyd., pererobi. i dopov. monohrafiia [Problems of protein and growing legumes for feed: a monograph]. Kyiv. [in Ukrainian].
 - SeedWorld: Chickpeas: Resilient Legume That is Showing Success. (2023). URL: <https://www.seedworld.com/europe/2023/10/11/chickpeas-resilient-legume-that-is-sowing-success/>
 - Global Landscapes Forum: What is organic agriculture? (2020). URL: https://www.globallandscapesforum.org/video/what-is-organic-agriculture/?gad_source=1&gclid=CjwKCAJwouexBhAuE1wAtW_Zx-pBVF0GMkDmPlzr3dRrK3HDYDuDyFs3bn1yVxmemp5NpRpw0TWhoCShkQAvD_BwE
 - National Committee of The Netherlands: Global top-7 chickpeas producers. (2020). URL: https://www.iucn.nl/app/uploads/2022/10/Factsheet-Chickpeas_IUCN-NL-2022_Guide-for-value-chain-management-in-the-protein-transition.pdf
 - World Population Review: Chickpea Production by Country 2024. (2024). URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/chickpea-production-by-country>
 - Official website of the United State Department of agriculture. (2023). URL: <https://fas.usda.gov/data/spotlight-global-chickpea-exports-rise>
 - Horticulture: Chickpeas, a growing food source in the world and Africa. (2023). URL: <https://www.horticulture.org.za/chickpeas-a-growing-food-source-in-the-world-and-africa/>
- Гончар М.В. Динаміка виробництва нуту в Україні та світі**
- У статті висвітлено значення нуту як однієї із головних майбутніх зернобобових культур для забезпечення життєдіяльності суспільства продуктами продовольства. На основі аналізу статистичних даних по врожайності на посівних площах нуту в Україні та світі виділено країни, що займають лідируючі позиції по вирощуванню даної культури та визначено місце України у даному переліку. Оброблено та узагальнено дані за проміжок часу з 2019–2024 рр., структуровано та подано у вигляді графіків та таблиць. Аргументовано та засвідчено, що нут в Україні є стратегічною сільськогосподарською культурою, що впливає на стабілізацію землеробства, підвищення родючості за запаси азоту, ліквідує дефіцит білкових продуктів, визначає кон'юнктуру ринку та допомагає розв'язати продовольчі потреби та проблеми.
- За даними літературних джерел зарубіжних та вітчизняних молодих вчених та науковців при аналізі їхніх праць було виявлено країни-лідери серед тих хто займається вирощуванням, експортом та імпортом нуту на світовий ринок. Визначено найбільш перспективні країни та розроблені шляхи і рішення, що можуть бути використані для нарощення площ та врожайності нуту в умовах зміни клімату та перегляду вже існуючих сівозмін.
- Нарощування валового збору нуту відбувається не тільки за рахунок розширення та збільшення площі посіву відносно загальних посівних площ усіх культур, а й завдяки підвищенню його врожайності. Задля підвищення врожайності вирощування даної культури запропоновано впровадження комплексу інноваційних, передових ідей та рішень на різних стадіях виробництва, а також використовувати нові сорти при посіві. У сучасних публікаціях автори роблять акцент і звертають увагу, що 30–35% майбутнього врожаю залежить від правильно підібраних сортів нуту.
- Актуальність порівнянь та досліджень обґрунтовується завданнями прикладних досліджень на базі дослідних ділянок Вінницького національного аграрного

університету під час написання наукової роботи на тему («Оптимізація елементів технології вирощування нуту в умовах Лісостепу правобережного»). Впровадження у виробничу практику високопродуктивних сортів нуту дозволить зменшити дефіцит рослинного білка, а також покращити фізико-хімічний і фітосанітарний стан ґрунту.

Ключові слова: площа посіву, урожайність, адаптивні сорти, зернобобова культура, продовольство, кон'юнктура, експорт, імпорт, фізико-хімічний стан ґрунту.

Honchar M.V. Dynamics of production chickpeas in Ukraine and world

The article highlights the importance of chickpeas as one of the main future leguminous crops for ensuring the life of society with food products. On the basis of the analysis of statistical data on yield on sown areas of chickpeas in Ukraine and the world, the countries that occupy the leading positions in the cultivation of this culture are allocated and the place of Ukraine in this list is determined. Data for the period from 2019–2024 were processed and summarized, structured and presented in the form of graphs and tables. It is argued and proved that chickpeas in Ukraine are a strategic agricultural crop that affects the stabilization of agriculture, increasing fertility for nitrogen reserves, eliminates the deficit of protein products, determines the market conditions and helps to solve food needs and problems.

According to literary sources of foreign and domestic young scientists, when analyzing their works, the leading

countries were identified among those who are engaged in the cultivation, export and import of chickpeas to the world market. The most promising countries have been identified and ways and solutions have been developed that can be used to increase the area and yield of chickpeas in the context of climate change and revise existing crop rotations.

The increase in the gross harvest of chickpeas occurs not only due to the expansion and increase in the sowing area relative to the total sown areas of all crops, but also due to an increase in its yield. In order to increase the yield of cultivation of this crop, it is proposed to introduce a complex of innovative, advanced ideas and solutions at different stages of production, as well as to use new varieties when sowing. In modern publications, the authors emphasize and pay attention that 30–35% of the future harvest depends on properly selected varieties of chickpeas.

The relevance of comparisons and studies is justified by the tasks of applied research on the basis of research sites of the Vinnitsa National Agrarian University when writing a scientific work on the topic ("Optimization of the elements of chickpea cultivation technology in the conditions of the Right Bank Forest-Steppe"). Introduction into production practice of highly productive varieties of chickpeas will reduce the deficiency of vegetable protein, as well as improve the physical, chemical and phytosanitary condition of the soil.

Key words: sowing area, yield, adaptive varieties, legumes, food, market conditions, exports, imports, physical and chemical state of the soil.

60 РОКІВ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГРАБОВЕЦЬКОЇ ОЛЬГИ АНАТОЛІЇВНИ

Грабовецька Ольга Анатоліївна народилася 23 квітня 1964 року в місті Камінь Алтайського краю, де пройшли її дитячі роки. Середню освіту здобувала в Україні, славяно-українського краю Херсонської області, куди переїхали її батьки. Після закінчення Новокаховської середньої школи Ольга Анатоліївна розпочала свою трудову діяльність інструктором виробничої гімнастики залізничного вузла станції Каховка. З 1983 по 1986 рік працювала контролером ВТК Новокаховського електромашобудівного заводу.

З вересня 1986 року Ольга Анатоліївна почала працювати в радгоспі «Новокаховський» на різних посадах. Мажучи організаторські здібності та любов до дітей вона йде працювати в дитячий садочок цього ж господарства і одночасно навчається в Бериславському педагогічному училищі (заочно) за спеціальністю «Вихователь дошкільного закладу». Після закриття дитячого садочка її було переведено на посаду завідувачки кадрами і секретарем директора.

У 1996 році Ольга Анатоліївна працює старшим лаборантом у науковій групі Нікітського ботанічного саду, яка створена на базі Державного підприємства «Дослідне господарство «Новокаховське». На той час господарство було найпівнічнішим опорним пунктом Нікітського ботанічного саду – Національного наукового центру НААН, де проводилися дослідження з інтродукції та акліматизації малопоширених плодових культур, декоративних дерев та кущів та ароматичних рослин. В 2002 році вона переведена на посаду старшого лаборанта лабораторії інтродукції цього ж інституту. Творча натура та прагнення

здобути нові знання спонукають Ольгу Анатоліївну до навчання в Херсонському аграрному університеті за спеціальністю агрономія. Після закінчення університету (заочно) вона отримала кваліфікацію «Вчений агроном». А з квітня 2008 року переведена на посаду молодшого наукового співробітника сектору мобілізації і збереження рослинних ресурсів Нікітського ботанічного саду - національного наукового центру.

В 2011 р. в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України захистила кандидатську дисертацію зі спеціальності 03.00.05 – ботаніка за темою: «Азіміна трилопатева (*Asimina triloba* (L.) Dunal) в Степу України: інтродукція, біологія, репродукція».

Після захисту дисертації Ольга Анатоліївна проводить наукові дослідження з інтродукції та селекції малопоширених плодових культур таких як хурма, азіміна, зізіфус. Захоплення улюбленою справою та знання процесів росту та розвитку перелічених вище видів рослин дали можливість пройти їй стажування в Словацькому аграрному університеті в місті Нітра.

З грудня 2012 року по квітень 2013 року призначена виконуючим обов'язки директора ДП «ДГ «Новокаховське» НБС-ННЦ НААН». З квітня 2013 року

працює на посаді завідувача сектору мобілізації і збереження рослинних ресурсів Нікітського ботанічного саду – Національного наукового центру НААН.

У квітні 2014 р. в результаті анексії Криму, переведена в Кіровоградську державну сільськогосподарську дослідну станцію НААН на посаду завідувача сектору мобілізації і збереження рослинних ресурсів. А в грудні 2015 року переведена в Інститут рису НААН на ту саму посаду.

Займаючи стійку проукраїнську позицію та нетерпимість до ворогів, в липні 2022 року Ольга Анатоліївна залишила тимчасово окуповану Херсонську область і з серпня 2022 року працює в Інституті кліматично орієнтованого сільського господарства НААН на посаді завідувача відділу інтродукції та селекції

малопоширених плодових, декоративних та ароматичних рослин.

У коло її наукових інтересів входить інтродукція, дослідження, створення та збереження колекцій, селекційних та дослідно-виробничих насаджень для первинного вивчення та виявлення кращих зразків для подання на державне сорто випробування. Створення нових сортів плодових, малопоширених плодових (азиміна, унабі, хурма), горіхоплідних культур (мигдаль, ліщина) придатних для вирощування не лише на півдні України, а й у більш північних регіонах. Популяризація та впровадження у виробництво нових господарсько цінних видів і сортів рослин.

Ольга Анатоліївна разом зі своїм підрозділом створює та зберігає колекції, селекційні та дослідно-виробничі насадження для первинного вивчення та виявлення кращих зразків для подання на державне сорто випробування, розробляє нові, найбільш перспективні методи інтродукції та розширення асортименту культурної флори, вивчає нові зразки малопоширених плодових, горіхоплідних, декоративних і декоративно-ароматичних культур з метою виявлення найбільш перспективних для використання в селекції та впровадження у виробництво в степовій зоні півдня України. Вона активно співпрацює з Національним центром гене-

тичних ресурсів рослин України при Інституті рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН, Інституті садівництва НААН, Національним ботанічним садом ім. М.М. Гришка НАН України, Станцією лікарських рослин НААН та Інституті біорізноманіття Словацького сільськогосподарського університету.

У здобутку Ольги Анатоліївни є 78 наукових праць, з них 3 монографії (в співавторстві), 2 методичних рекомендацій, 3 Методики ВОС. Вона має авторські свідоцтва на сорти рослин та свідоцтва на реєстрацію Ознакових колекцій. Ольга Анатоліївна співавтор сортів азиміни трилопатевої Новокаховчанка, Мінчурінка, Плодівчанка, сорту унабі справжнього Плодівський, сорту каріюптерису сивого Осінне небо які були занесені до Державного реєстру сортів рослин України в 2008 році та сортів хурми східної Подарунок осені і унабі справжнього Таврчанін, які занесені до Державного реєстру сортів рослин України в 2021 році. В Національному центрі генетичних ресурсів рослин України в 2019 році нею зареєстровано Ознакову колекцію за ознаками відмінності хурми та в 2021 році Ознакову колекцію за ознаками відмінності унабі справжнього.

Ольга Анатоліївна користується заслуженим авторитетом серед колег. На всіх посадах які вона обіймала і обіймає проявляється її талант організатора та вченого. В 2023 році Департаментом освіти і науки Одеської обласної державної адміністрації Ольга Анатоліївна була відзначена Почесною грамотою.

Від щирого серця вітаємо Ольгу Анатоліївну з Ювілеєм! Бажаємо безмежного здоров'я, миру, злагоди, затишку і добробуту, удачі та нових професійних здобутків! Притаманний Вам талант організатора, помножений на велике бажання робити людям добро, став запорукою Вашого успіху. Нехай Ваш шлях буде наповненим новими злетами й досягненнями, а людська шана буде подякою Вам за талант, сміливу громадянську позицію! Нехай успіх, радість і натхнення стануть постійними супутниками, а голова крутиться тільки від надлишку захоплення, енергії та щастя.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

БАЗИЛЕНКО Є.О.	15	ЛЯДСЬКА І.В.	113, 196
БЕРДІН С.І.	24	МАРЧЕНКО Т.Ю.	15
БОНДАРЕНКО К.О.	183	МУЛЕНКО Я.О.	96
БОНДАРУК Н.В.	141	МУРАЧ О.М.	24
БОРТНИК І.М.	146	МУРАШКО Л.А.	174
БУНЯК Н.М.	166	НАЗАРЕНКО М.М.	201, 227
БУНЯК О.І.	166	ОКСЕЛЕНКО О.М.	201
ВАЛЕРКО Р. А.	232	ОЧКАЛА О.С.	214
ВАСИЛЬКОВСЬКА К.В.	31, 88	ПАНЦИРЕВА Г.В.	107
ВОЖЕГОВА Р.А.	37, 53	ПАЦЕВА І.Г.	135, 232
ВОЙТКО А.В.	44	ПАЩЕНКО Н.О.	113, 196
ВОЛОГДИНА Г.Б.	206	ПИКАЛО С.В.	206
ВОРОПАЙ Ю.В.	160	ПОЛУНІНА О.В.	118
ГАДЗАЛО Я.М.	53	ПОПОВА О.П.	123
ГЕРАСИМЧУК Л.О.	232	РИБАК О.С.	135
ГОНЧАР М.В.	60	РИСІН А.Л.	206
ГУМЕНЮК О.В.	174, 206	САБАДИН В.Я.	174
ДЕМИДОВ О.А.	206	САМОЙЛИК М.О.	189
ДУБОВИК І.І.	67	СТЕПАНОВ С.С.	214
ДУБОВИК Н.С.	174	СУДДЕНКО Ю.М.	174
ЖЕЛДУБОВСЬКИЙ М.С.	67	ТИЩЕНКО А.В.	214
ЗАМЛІЛА Н.П.	174	ТИЩЕНКО О.Д.	214
ЗІНЧЕНКО С.В.	189	ТКАЧУК О.П.	141
КАЗАНКО О.О.	82	ТРИУС В.О.	24
КАРАЧУН В.Л.	73	УСТИНОВА Г.Л.	189
КАРАЩУК Г.В.	82	ФІЛІЦЬКА О.О.	189
КИРИЛЕНКО В.В.	174	ФУРМАНЕЦЬ О.А.	146
КНИШ В.І.	37, 183	ХОРОШУН І.В.	227
КОВАЛЬОВ М.М.	88	ЦИЛЮРИК О.І.	113, 196
КОВАЛЬЧУК В.М.	107	ЦИЦЮРА Я.Г.	151
КОКОЙКО В.В.	37, 183	ЧАПЛОУЦЬКИЙ А.М.	118
КОЛІСНИК О.М.	24	ЧИГРИН О.В.	160
КОНОВАЛОВА В.М.	214	ШАБЛЯ О.С.	37, 183
КОСЕНКО Н.П.	37, 183	ШАЩУК В.А.	160
КРАЙНА М.А.	146	ЯРОЩУК С.В.	67
КРИЖАНІВСЬКИЙ В.Г.	88	ALIEKSIIEV O.O.	7
КУЛИК М.І.	123	KRAVTSOV D.S.	7
ЛЕУС В.В.	96	KULYK G.A.	101
ЛІКАР Я.О.	53	MASHCHENKO YU.V.	101
ЛОЗІНСЬКИЙ М.В.	189	SOKOLOVSKA I.M.	101
ЛОСЬ Р.М.	174	VRADII O.I.	7

НОТАТКИ

Наукове видання

АГРАРНІ ІННОВАЦІЇ

Випуск 24

Підписано до друку 01.05.2024 р. Формат 60×84 1/8.
Папір офсетний. Гарнітура Arial. Цифровий друк.
Умовно друк. арк. 28,37. Наклад 300. Зам. № 0724/503
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглесі, 6/1.
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetica.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.